

Maak van open data een volwaardig beleidsinstrument! Goedkoop en doeltreffend.

Overheidsinstellingen publiceren open data uit verschillende motivaties. Vaak omdat externe partijen daarom vragen, omdat een instelling mee wil bewegen met het landelijk beleid en nieuwe regelgeving t.a.v. openbaarheid, of omdat bestuurlijk belang wordt gehecht aan meer transparantie. In al die gevallen doet een instelling het eigenlijk voor een ander.

Beter is het open data doelbewust als een beleidsinstrument in te zetten. Zodat open data publiceren opbrengst heeft voor jezelf.

Open data beschikbaar stellen maakt het mogelijk voor anderen om die gegevens te gebruiken. Anderen komen met die data tot nieuwe inzichten, maken andere keuzes, handelen anders, of bouwen diensten die weer bij anderen dat effect hebben. Open data publiceren leidt dus tot ander gedrag van stakeholders. Je kunt dus ook gericht data publiceren omdat je ander gedrag wilt uitlokken. Op beleidsterreinen die er voor jezelf toe doen.

Gebruik je open data als beleidsinstrument dan:

- publiceer je open data rond die onderwerpen waar je zelf al gericht beleid op voert om bepaalde doelstellingen te bereiken
- benader je actief allerlei betrokkenen in het bijbehorende beleidsveld om ze uit te dagen die open data te gebruiken
- zodat hergebruik leidt tot andere keuzes of ander gedrag bij betrokkenen
- en dat hergebruik vervolgens leidt tot effect in het behalen van je eigen doelstellingen
- daarmee versterkt open data je primaire proces

Dit heeft meerdere positieve aspecten:

- Open data is een goedkope interventie. De gegevens heb je al, en je hoeft zelf niet te handelen, maar stelt juist anderen tot handelen in staat, zodat zij bijdragen aan jouw beleidsdoelstellingen.
- Door uit te gaan van je eigen beleidsprioriteiten is het makkelijker kiezen welke data je in ieder geval als open data wilt publiceren, en wordt duidelijk dat je meerdere datasets in samenhang naar buiten kunt brengen waardoor de kans op hergebruik nog meer stijgt.
- Doordat die open data gebruikt wordt op manieren die aan je eigen doelstellingen bijdragen, is er een directe reden om het publiceren vol te houden: het vergroot de eigen effectiviteit van beleid en ondersteunt je eigen primaire proces.

- Je stimuleert participatie van burgers en organisaties, door ze niet alleen om hun mening of feedback te vragen, maar ze tot handelen in staat te stellen op basis van open data. Hiermee kun je tevens het 'right to challenge' daadwerkelijk invulling laten krijgen.
- Het meten van de impact van open data wordt eenvoudiger: je meet de impact op het beleidsterrein waar de open data bij hoort. Je weet dan waar je naar moet kijken, je kent het beleidsterrein immers. Terwijl algemeen maatschappelijk nut, of de bredere sociaal-economische impact van open data veel lastiger is vast te stellen.
- De kosten-baten analyse is zo veel duidelijker en eenvoudiger te maken. De open data inspanning staat niet op zichzelf, maar wordt afgewogen in verhouding tot andere inspanningen die horen bij hetzelfde beleidsdoel.

In plaats van de werkelijkheid in een beleidsterrein met eigen acties proberen te veranderen, publiceer je wat je al in huis hebt als open data, zodat anderen die verandering zelf en voor je kunnen creëren. Door na te denken welke eigen gegevens anderen tot handelen kunnen aanzetten op terreinen die er voor jezelf echt toe doen.

Open data als beleidsinstrument is het telkens bewust een verband leggen tussen een eigen beleidsdoelstelling, de data die er mee te maken heeft, en betrokkenen buiten de eigen organisatie die mogelijk iets kunnen met die data. Zorg dat in elk project- of beleidsplan aandacht is voor hoe andere betrokkenen geactiveerd kunnen worden met het goedkoopste middel dat je in huis hebt: de gegevens die je toch al verzamelt. Zie de volgende pagina's voor enkele voorbeelden.

Open data als beleidsinstrument leren inzetten voor je eigen organisatie? Doe met ons de Data Trip! Met een afdeling of andere groep collega's open data leren hanteren als beleidsinstrument, door het meteen in de praktijk met ons te doen.

Voorbeelden:

Parkeergegevens en een autoluwe binnenstad

Een stad wil de binnenstad autoluwer maken. Tot nu toe gebeurt dat door het afsluiten van straten voor auto's en het instellen van toegangsrestricties. Door ook de real-time parkeergegevens van alle parkeergarages en -terreinen te publiceren (zoals al beschikbaar op de borden langs de P-route) als open data, wordt deze data nu gebruikt in parkeerapps en in navigatiesoftware. Mensen die met de auto komen zoeken minder lang naar een vrije plek. Daardoor neemt ook bij een gelijkblijvend aantal auto's dat de stad inrijdt, het aantal en de duur van rijbewegingen af. Andere binnenstadsbezoekers ervaren daardoor de stad ook als autoluwer.

Onderhoudregimes en bezuinigingen in de wijk

Elk jaar probeert een gemeente, uit bezuinigingsoverwegingen, bewoners te betrekken bij het groenonderhoud in de wijk. Tot nu toe alleen op basis van een beroep op vrijwilligheid en goed nabuurschap. Door ook de onderhoudsregimes, kwaliteitcijfers, uitkomsten van buurtschouwen, en gedetailleerde financiële gegevens van het onderhoud te publiceren, wordt het voor het eerst mogelijk voor bewoners om echt te kiezen. Met welke handelingen bereik je het meest in de eigen straat, en wat levert het de gemeente als bezuiniging op? Door dat stuk gras te maaien voor de gemeente, door de zandbak op het pleintje zelf te onderhouden, of door de struiken langs het eigen perceel te snoeien? Calculerende burgers weten nu precies hoe ze kunnen bijdragen en wat het effect daarvan is.

Financiële gegevens op wijkniveau, en grotere zelfredzaamheid van burgers

Budgetmonitoring is het met bewoners in detail zichtbaar maken van hoe de lokale, regionale, en rijksoverheid geld uitgeeft in een wijk of buurt. Buurtbewoners zien voor het eerst hoe er in de eigen buurt geld wordt besteed, en kunnen meepraten over of ze dat een goede besteding vinden. Wellicht vinden ze een andere besteding van middelen veel nuttiger, of kunnen sommige uitgaven volgens de betrokken bewoners zonder problemen worden gestaakt. Of zien ze kansen sommige dingen in eigen hand te nemen, zoals onderhoud, of het buurtcentrum. Zo ontstaat meer samenhang in de buurt, stijgt de bewonerstevredenheid, terwijl er ook bezuinigd wordt.

Toerismegegevens en huifkartochten

Een provincie wil graag het toerisme buiten het al zeer populaire stedelijke gebied versterken, en beschikt over een veelheid aan gegevens die voor toerisme interessant zijn. Niet alleen over evenementen en accommodaties, maar ook over monumenten, attracties en routes. Een boer in het noorden van de provincie organiseert al enige tijd huifkartochten om toeristen over zijn tulpenvelden te leiden. Met de toeristisch interessante open data heeft hij zijn huifkartochten nu uitgebreid met interessante weetjes over archeologische vondsten in zijn velden, een korte stop bij een belangrijk monumentaal gebouw, en een lunch in een horecagelegenheid. Bovendien heeft hij nieuwe routes uitgedacht samen met andere ondernemers, die dankzij de ook beschikbare gedetailleerde kaart die door het Kadaster als open data beschikbaar is gesteld, ook goed in een eigengemaakte folder met routekaart te beschrijven zijn. Die routekaarten staan nu bij diverse ondernemers in het dorp op de toonbank.

Vervoersgegevens en bezuinigen bij hogere kwaliteit

De kosten van leerlingen- en zorgvervoer moeten omlaag bij diverse gemeenten in een regio. Gemeenten brengen hun vervoersgegevens voor de hele regio bij elkaar en nodigen vervoerders, zorg- en onderwijsinstellingen uit dat ook te doen. Gezamenlijk wordt zo het aantal inefficiënte vervoersbewegingen teruggebracht. De mensen die gebruik maken van het vervoer zijn tevredener over stiptheid en toegankelijkheid, terwijl minder capaciteit nodig is om het vervoer te realiseren: gemeenten bezuinigen, zonder dat de winstmarges van de vervoerders of de kwaliteit van dienstverlening er onder heeft geleden.

Financiële gegevens en efficiënter en lokaler inkopen

Het CBS publiceert voor alle lagere overheden gegevens over begrotingen en realisaties als open data. Een dienstverlener analyseert de verschillen tussen gelijksoortige overheden t.a.v. inkoopkeuzes, en helpt overheden aan inzicht om hun inkoop slimmer en goedkoper te organiseren. Enkele gemeenten besluiten bovendien veel gericht hun inkoopkeuzes en (meervoudig) onderhandse aanbestedingen onder de aandacht te brengen van lokale ondernemers. Omdat de gegevens als open data beschikbaar zijn kan de lokale ondernemersvereniging de inkoopagenda van de gemeente in de eigen website integreren. Het aantal inschrijvingen van lokale ondernemers die nog nooit eerder contact hadden met de gemeente stijgt, waarmee een gemeentelijk doel m.b.t. versterking van de lokale economie wordt bereikt.

Verkeersgegevens en preventief doorstroming versterken

Op de snelwegen rond een grote stad meet de gemeente bij knooppunten de verkeersintensiteit, op basis waarvan in het moment zelf verkeersbeïnvloedende maatregelen worden genomen. Nadat deze real-time gegevens als open data naar buiten worden gebracht, meldt zich een jong data-analysebedrijf dat met de gepubliceerde historische gegevens een voorspellingsmodel heeft gebouwd dat met 98% zekerheid de verkeerssituatie over 30 minuten weergeeft, op basis van de real-time gegevens op het huidige moment. De verkeersmaatregelen die de gemeente ter beschikking staan kunnen nu niet alleen reactief maar juist ook preventief worden ingezet, om de situatie over een half uur positief te beïnvloeden. Dat reduceert vertraging en verbetert de doorstroming rond de stad.